

БОРБЕНИ ПОРЕДАК У НАПАДНИМ КОЛОНАМА

Иако је борбени поредак у нападним колонама примењиван не само у Првом и Другом светском рату и у току нашег Народноослободилачког рата, већ и у низу тактичких задатака у нашим школама и штабовима, ипак томе проблему није посвећена скоро никаква пажња у нашој војној штампи. Због тога је разумљиво што и у нашим војним школама и у трупи постоји још читав низ противречних мишљења, на пример: о појму и намени нападне колоне, јачини и саставу нападних колона, начину командовања нападним колонама и унутар колоне, организацији дотура и евакуације у оквиру нападних колона, итд.

У овом чланку ћу покушати да изнесем своје мишљење како би требало разумети и решавати нека од тих питања, стим што ћу се ограничити на пешадиску дивизију и брдску бригаду. При томе ћу узети да се дивизија састоји од пукова, а бригада од батаљона, тј. такав основ формациске структуре јединица, који при формирању нападних колона за собом повлачи и низ организациских проблема, за разлику од т. зв. „групне“ формације,¹⁾ у којој проблем формирања нападних колона претставља претежно „тактички проблем“.

Пошто савремени рат, по правилу, тражи висок темпо напада и силу удара уз масовно и централизовано коришћење техничких средстава борбе — што се најчешће не може обезбедити борбеним поретком у нападним колонама — сматрам да ће бити корисно да се у најкрајим цртама осврнем на карактеристику борбеног поретка у нападним колонама и на услове у којима је потребна и оправдана примена оваквог борбеног поретка.

Основна карактеристика борбеног поретка у нападним колонама састоји се у томе што његов први борбени ред не дејствује као чврсто повезана целина (тј. у тесној тактичкој и ватреној вези), која би била централизовано потпомагана техничким борбеним средствима (артиљеријом, тенковима и авијацијом). Напротив, његови поједини делови (колоне) више-мање самостално дејствују у зони која чини тактичко-топографску целину и која обухвата један или више обје-

¹⁾ Типичан пример „групне“ формације је америчка оклопна дивизија која у своме саставу има: 4 тенковска батаљона, 4 мотопешадиска батаљона, 4 дивизиона артиљерије, ПА дивизион, инжињерски батаљон и друге потребне јединице, за чије руковођење постоје три „Штаба борбених група“ — А, В и R.

ката, које, у интересу читаве јединице, треба заузети — често без директне подршке других јединица или родова. При оваквом постројавању борбеног поретка најчешће се не може сачувати формациска основа пешадиских јединица (пук — батаљон), већ се мора цепати, с тим што се техничка средства већим делом придају непоследно потчињеним командантима — ако за то постоје услови — а само мањи део задржава у рукама команданта дивизије, односно брдске бригаде. А познато је да се постављени задаци могу успешно остварити ако се обезбеди усклађено дејство свих родова и служби, а то значи да се све јединице и делови који дејствују на једном правцу (зони) морају налазити под командом једног лица.

Иако на примену борбеног поретка у нападним колонама, у коме најчешће није обезбеђено масовно и централизовано коришћење техничких средстава, најпресудније утичу услови земљишта и карактер непријатељске одбране, ипак има и других фактора који ће изискивати да се примени овај вид борбеног поретка, у једном или другом облику. Тако, на пример, задатак јединице (изражен ширином фронта напада, карактером објеката који се имају заузети, местом и улогом коју дотична јединица има у склопу рада више јединице, итд.), затим састав и јачина снага које се ангажују за извршење задатка, као и време у којем се задатак има извршити — поред услова земљишта и карактера непријатељске одбране — чине комплетну борбену ситуацију, која ће диктирати и избор одговарајућег облика борбеног поретка.

По моме мишљењу борбени поредак у нападним колонама може се корисно применити када је земљиште у појасу напада подељено, на пример, на две или више зона које чине тактичко-топографску целину, а међусобно су одвојене јачим природним преградама (гребенима, дубодолинама, шумским појасевима, и сл.), тако да се на њима морају ангажовати такве снаге које најчешће не одговарају постојећој формациској подели (на пример више или мање од пука, односно батаљона). Исто тако, овакав борбени поредак треба применити када недовољна прегледност и ограничена пролазност (шуме, местимично подводно земљиште и сл.) отежавају централизовано руковођење техничким средствима (тенкови, артиљерија, инжињерија), или кад се уопште не може остварити централизовано командовање, већ се потчињеним командантима мора дати већа самосталност и више средстава за извршење задатка, чак и по цену цепања формациског састава пешадиских јединица.

Овај поредак се може применити и онда када се напад изводи на ширем фронту, када за савлађивање непријатељске одбране није потребна тесна тактичка и ватрена веза нападачевих јединица, када се решење постиже заузимањем кључних тачака које су толико међусобно удаљене да би њихово истовремено заузимање са уобичајеним борбеним поретком за напад (у једном или два ешелона) имало штетног утицаја како на тактичку густину, тако и на дубину борбеног поретка, или када карактер земљишта у појасу напада и карактер непријатељске одбране не дозвољавају или кад није потребно брзо и

ефикасно преношење тежишта са једног правца на други (што се најчешће изводи употребом резерви из дубине), тако да колоне (за којима се не креће општа резерва) треба довољно ојачати и осамосталити.

Према томе, *нападна колона*²⁾ обухвата формациске (и придате) пешадиске (стрелачке) јединице и јединице родова војске, које су способне да дејствују на одређеном правцу, без непосредне и сталне подршке других јединица или родова војске и које су обједињене (здружене) под командом једног команданта.

Пошто број и састав нападних колона и начин постројавања борбеног поретка зависи од ситуације, овде ћу најпре изложити најчешће случајеве који се могу појавити у оквиру пешадиске дивизије и брдске бригаде.

По моме мишљењу, пешадиска дивизија може постројити борбени поредак у две, три или четири нападне колоне, стим што би као основа за формирање нападне колоне најчешће служио пешадиски пук, а за напад на мање важним правцима и пешадиски батаљон.³⁾ Ако се за основу нападне колоне узме пук, онда би у њен састав могли ући: штаб пешадиског пука (стим што би командант пука био у исто време и командант колоне), затим, два до четири пешадиска батаљона, чета аутоматичара, две батерије до једног артиљерског пука и једна ПТ батерија, једна чета до једног батаљона тенкова, батерија СА, вод до чета пионира и, евентуално, вод Рплб, једна до две радиостанице и једно телефонско-линиско одељење (поред формациских средстава). Ако је дивизија пољског типа, којој је придат возарско-товарни батаљон, онда колона може добити товарну или возарску чету (двоколице) или комбиновано, а ако је брдске формације, онда би колона вероватно добила само товарну чету. Од санитетских органа колони се придаје хируршка екипа.

²⁾ Назив „нападна колона“, који је код нас примењиван у Народноослободилачком и Првом светском рату и који се среће и у правилима бивше српске, црногорске и југословенске војске, често се неоправдано брка са појмом „маршевска колона“. Назив „нападна колона“ боље нам одговара него назив „борбена група“, без обзира што код Немаца постоји „Kampfgruppe“, код Француза „Groupe ment“, код Американаца „Combat team“ и Италијана „Raggrupamenti tattici“.

³⁾ У погледу јачине, састава и командовања нападним колонама у оквиру пешадиске дивизије интересантни су подаци који су изнети у италијанском часопису „Rivista Militare“, јануар 1952 године. Основу борбеног поретка пешадиске дивизије, по том гледишту чиниле су:

Прва тактичка групација састава: 1 пешадиски пук, 2 пешадиски пук (без 3 батаљона), 1 артиљерски пук, 3 артиљерски пук, 2 дивизион 8 артиљерског пука, ПТ дивизион (две противтенковске батерије од 76/55), 1 пионирска чета.

Командант: командант дивизије пешадије.

Друга тактичка групација састава: 7 пешадиски пук, 8 артиљерски пук (без 2 дивизиона), 1 противтенковска батерија 76/55, 2 пионирска чета.

Командант: командант 7 пешадиског пука.

Моторизована оклопна групација (уствари дивизијска резерва — М. С.), састава: 8 оклопни пук („Р. С. В.“), 3 батаљон 2 пешадиског пука (на аутомобилима), 5 противтенковски самоходни дивизион, 3 пионирска чета.

Командант: командант дивизије артиљерије.

Ако би се за основу нападне колоне узео батаљон, онда би у њен састав ушли: две до четири стрељачке чете, чета „А“ и, евентуално, одељење — вод извиђача, минобацачка батерија 120 мм или вод до батерије топова 76 мм, одељење до вода пионира и одељење Рплб, једна радиостаница и пола до једног телефонско-линиског одељења (поред формациских средстава везе), вод до чете двоколица или (најчешће) вод товарних грла и, евентуално, хируршка екипа. Колоном би командовао командант батаљона.

Брдска бригада може формирати две до три, а понекад и четири нападне колоне, од којих једна може бити само ојачана пешадиска чета, која се упућује преко посебно тешког теренског отсека. За основу њених нападаних колона најчешће се узима пешадиски батаљон, а ређе чета. Ако се за основу узима батаљон, онда њена јачина може бити слична као и код пешадиске дивизије; ако се за основу узима чета, онда се она може ојачати водом тешких митраљеза, водом минобацача, одељењем пионира и одељењем РБ или Рплб и једном радиостаницом. У понеким, истина ретким случајевима, чети се може придати и одељење до вод топова 76 мм.

Ако брдска бригада формира борбени поредак у две нападне колоне, онда једну њену нападну колону (главну) могу сачињавати два батаљона, с тим да се на истом правцу креће и бригадна резерва, тј. преко $\frac{3}{4}$ снага, тако да се због тога појављује основна разлика у погледу командовања унутар брдске бригаде у упоређењу са дивизијом.

Као што се види из изнетих разматрања о саставу, јачини и броју нападаних колона, ту је немогуће давати ма какве рецепте, јер решење свих тих питања свакипут зависи од конкретне ситуације. Зато ћу овде навести само неке од тактичких и организациских принципа, који важе у највећем броју случајева. Тако, на пример, приликом процене ситуације и одређивања броја и састава нападаних колона, треба тежити да се свакој колони одреди посебан правац напада (зона) са једним или више узастопних објеката које треба да заузме у интересу целине, водећи при томе рачуна о узајамној вези нападаних објеката на правцу сваке колоне и колоне међусобно, као и о времену када те објекте треба заузети. Међутим, јачина и састав нападне колоне треба да буду такви да колона може извршити постављене задатке без директне подршке других јединица и родова. У том циљу она треба да има одговарајућу дубину борбеног поретка, који ће јој омогућити да самостално развија и паралише сваку евентуалност. Све јединице и средства ојачања у саставу нападне колоне треба објединити под командом команданта колоне, ради чега сваки командант колоне (уколико нема свој формациски штаб) треба да има најнеопходније људство и најнеопходнија средства за обједињавање команде. Најзад, снабдевање и збрињавање колона требало би решити тако да базирају на изворе за снабдевање оне инстанце која их формира (дивизија или бригада), с тим да се дотур и евакуација обједине за сваку колону.

Овде је нарочито од интереса и питање организације командовања. По моме мишљењу, није потребно да командант јединице која формира борбени поредак у нападним колонама ствара између себе и непосредно потчињених формацијских команданата још једну командну инстанцу (одређивањем посебног лица за команданта колоне). Напротив, боље је да се општи командант — да га тако назовем — у циљу непосредног руковођења спусти и за један степен ниже. Тако, на пример, ако главнине два пешадиска пука улазе у састав једне нападне колоне, онда између команданта дивизије и команданата пукова не би смео да буде никакав посредник — посебан командант колоне. Али, ако би и неки батаљон послужио као основа нападне колоне (елементи борбеног поретка дивизије), тада би било потребно да командант дивизије непосредно командује том колоном преко команданта дотичног батаљона. Зато би требало избегавати да се два равна команданта, без обзира на разлике у чину, стављају под команду један другоме.

При решавању тактичких задатака, када су, у оквиру дивизије, а нарочито у оквиру брдске бригаде, у једној колони дејствовале непосредно потчињене јединице на истом правцу, постављана су питања: 1) ко треба да буде командант такве колоне (један од команданата јединица које су ангажоване на том правцу или посебно за то одређено лице) и 2) да ли треба имати посебну резерву колоне и онда када је на том истом правцу оријентисана и резерва дивизије, односно бригаде, или је довољна само резерва унутар јединица првог борбеног реда и општа резерва јединице (дивизије односно бригаде)?

Као што сам већ раније нагласио, моје је мишљење да у организацији командовања у таквом случају не би требало одређивати неко посебно лице из следећих разлога. Узећу за пример брдску бригаду (пошто су такви случајеви карактеристичнији за њу него за дивизију). Ако се узме да ће — с обзиром на ширину фронта и карактер нападах објеката — бити потребно да се на главном правцу бригаде ангажују, рецимо, два батаљона пешадије, онда ће се на том правцу редовно кретати и бригадна резерва. У оваквим случајевима, по мом мишљењу, било би најбоље да командант бригаде у исто време прими и улогу команданта главне колоне, јер би такво решење одговарало свима напред наведеним условима. Мишљење да би командант бригаде у том случају изгубио команду над читавом јединицом има само формално оправдање, јер командант бригаде може и даље без посредника да командује и управља непосредно потчињеним командантима батаљона. Ако би се употребио и посредник, онда би по формацији команде брдске бригаде то могао да буде начелник штаба. То значи да би у том случају командант бригаде издавао наређења начелнику штаба, команданту помоћне колоне (колоне), команданту јединице у резерви и артиљерији, а место начелника штаба морао би да заузме његов помоћник. Да би могао успешно командовати нападном колоном, начелник штаба би морао да узима људство и средства везе из команде бригаде или из потчињених јединица, што би — и једно и друго — доводило до организацијских поремећаја.

Уместо да непосредно испољава утицај на ситуацију на правцу главног удара, командант бригаде би га испољавао посредним путем — у другом степену. Због тога би начелно требало одбацити овакво решење и прихватити праксу која је опробана и раније примењивана, па и у нашем Народноослободилачком рату, наиме, да главном колоном командује непосредно командант јединице, а никако преко неког посредника.

У случајевима када поред главне колоне бригаде дејствују и колоне слабије од батаљона и када у саставу само главне колоне напоре до дејствују, рецимо, два батаљона, којима мора непосредно да командује командант бригаде, јер оне извршавају задатак у непосредном интересу бригаде, онда се ту појављују тешкоће једино у погледу организације веза. Међутим, треба имати у виду да све те колоне, без обзира на њихову јачину мање-више дејствују самостално, тако да је и потреба за утицајем команданта бригаде само повремена. Зато се ове колоне могу везати са командантом преко командног места, јер се тиме смањује број оних који чешће и непосредно саобраћају са командантом бригаде.

Ако би дивизија дошла у ситуацију да на главном правцу напада мора да ангажује најмање по два батаљона из два пука са припадајућим пуковским деловима и средствима ојачања, и да, осим тога, на другом, удаљенијем правцу (правцима) формира једну (или две) нападне колоне, онда, по мом мишљењу, треба применити исти поступак као и код бригаде. Али овде треба имати у виду да у самој формацији команде дивизије постоји и начелник пешадије, тако да би се могло применити и друго решење, које не би изазивало веће организациске тешкоће. Наиме, у том случају, командант дивизије би могао одредити начелника пешадије за команданта главне колоне преко кога би командовао том колоном. Но, без обзира на наведене организациске могућности, ипак сматрам да је правилнији први поступак — непосредно командовање пуковима — јер се овде не ради о изразитом борбеном поретку у нападним колонама, него о борбеном поретку који у свом почетку углавном носи обележје уобичајеног борбеног поретка за напад (по ешелонима), да би се доцније — раздвајањем праваца или услед других узрока — претворио у борбени поредак у нападним колонама. При томе ће као основа најјачих колоне највероватније служити пешадиски пук. Према томе, у почетку ће се моћи примењивати принцип командовања по јединицама, а доцније принцип командовања по нападним колонама.

Што се тиче питања да ли и у тим случајевима главна колоне треба да има своју резерву, моје је мишљење да нема потребе за таквом посебном резервом, јер је довољно да јединице унутар колоне (батаљон — пук) имају своју уобичајену резерву, с тим што би општа резерва јединице (дивизије, бригаде) у исто време служила и као резерва правца (који је и главни правац напада). Ово је нарочито важно за бригаду, јер би се стварањем посебне резерве нападне колоне, поред резерве јединица унутар саме колоне, смањило број јединица које врше почетни напад на одређени објекат. Ако бисмо, например, у

резерву колоне узели једну чету, а сваки батаљон до једне чете (што износи две чете), онда би за непосредни напад остало свега 3—4 чете, што свакако није довољно за пробој на пр вџу главног удара бригаде. Међутим, ако би дивизија имала да напада на слабо организовану непријатељску одбрану и ако би команда над колоном била поверена једном лицу, а постоји вероватноћа да општа резерва дивизије може бити ангажована и на неком од других праваца, онда би у том случају било корисно да командант колоне издвоји слабију резерву, јачине 1—2 чете.

Овде сам додирнуо само неколико питања која се тичу организације борбеног поретка у нападним колонама, тако да је остао неосветљен још низ проблема, као например: место и улога родова и служби унутар нападних колона, начин организације командовања унутар нападне колоне, организација садејства, организација снабдевања, итд., тј. низ питања која су итекако важна и са којима ћемо се у пракси врло често сретати не само у нападу на планинском земљишту, него и у другим условима. Зато би било пожељно да се и ова питања што пре обраде.

Ишла је из штампане књига

Завршне операције за ослобођење Македоније

од генерал-пошћуковника

Михаила Ајосћолског
